

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 6. Utrùm Angeli producti fuerint, à quo, ubi, quando, & in quanto numero producti fuerint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

naturaliter, relatè scilicet ad quodlibet agens creatum; at potest annihilari per subtractionem influxus divini, quo tenetur in esse: non enim existit à se, sed dependenter à Deo; à quo liberè productus est, & liberè productus liberè conservatur: unde relatè ad Deum non est indestructibilis simpliciter & antecedenter, sed secundum quid tantum, & consequenter ad actum liberam; quo Deus immobiliter decrevit eum conservare in æternum; adeoque relatè ad Deum non est indestructibilis natura, sed gratia tantum, ut dicunt Patres in Resp. II, citati, & cum illis S. Ambrosius lib. 3. de fide cap. 2. *Nec Angelus, inquit, immortalis est naturaliter, cuius immortalitas in voluntate est Creatoris... Alia immortalitas, qua donatur (qualis est immortalitas Angelorum,) alia que sine capacitate mutabilitatis est semper (qualis est immortalitas Dei) qui cum summam habeat ex proprio fundo existendi necessitatem, non precario, sed per essentiam suam immortalis est, adeoque omnimodè indestructibilis & invariabilis.*

ARTICULUS VI.

Utrum Angeli producti fuerint; à quo, quando, ubi, & in quanto numero producti fuerint.

RESPONSIO I.

Angeli non sunt improducti. Est de fide, & prob. breviter. Unicum est ens improductum, Ergo, &c. Prob. ant. Ens improductum est ens à se existens, Atqui unicum est ens à se existens, Ergo, &c. Prob. min. Ens à se existens est ens illimitatum in omni genere perfectionis: non enim habet unde limitetur. Ergo est ens, quo nihil melius esse vel etiam cogitari potest. Atqui ens quo nihil melius esse vel cogitari potest, unicum est: nam de talis entis ratione est, quod sit supremum. Supremum autem unicum est, ut patet ex terminis, Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Angeli omnes producti fuerunt à Deo per creationem.

Est de fide, & prob. 1. ex Scriptura. Nam Psal. 148. regius Plantes, creaturis multis, inter quas Angelos recenset, ad laudandum Deum invitatis, sic prosequitur: *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.* Et Apostolus ad Coloss. c. I. loquens de Christo, sic ait: *In ipso condita sunt universa, in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.*

Prob. 2. ex Conciliis. Nam Conc. Nicænum in Symbolo dicit: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terre, visibilium omnium & invisibilium.* Et Conc. Later. c. Firmiter, de Deo dicit, quod sit creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotentis virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam.

Prob. 3. Ex unanimi consensu Patrum, pro quibus omnibus S. Augustinus lib. II. de Civ. c. 9. in verba Psalmi 148. à nobis laudata sic disserit: *Etiam hic apertissime à Deo factos esse Angelos, divinitus dictum est, cum eis inter cetera cælestia commemoratis, insertur ad omnia: Ipse dixit, & facta sunt.*

Prob. 4. ratione. Quia vel Angeli producti sunt, vel sunt improducti, & entia à se. Non secundum, ut patet ex Resp. I. Ergo primum. Rursus, cum sint completæ substantiæ, vel producti sunt per generationem, vel per creationem. Non primum: nam Angeli sunt substantiæ simplices, & substantia simplex generari non potest: quod enim generatur, fit ex subiecto præexistente & inexistente, adeoque non simplex, sed ex partibus compositum est, Ergo secundum. Atqui quod producitur per creationem, à solo Deo

producitur: solus enim Deus creare potest; quia rem ex nihilo subiecti, quam ex nihilo sui producere solus omnipotens est. Ergo omnes Angeli per creationem producti sunt; & quia per creationem producti sunt, à solo Deo producti sunt. Ergo omnes Angeli producti sunt à Deo per creationem.

Addo omnes simul creatos fuisse. Nam 1. omnes uno & eodem instanti creati potuerunt à Deo; alioqui Deus non esset omnipotens. 2. Quod successive tantum creati fuerint, nulla ratione suaderi potest. 3. Simul omnes creatos fuisse, Patres vel apertè significant, vel expresse docent, ut Theodoretus lib. 3. adversus Græcos, ubi sic ait: *Naturam eorum Spirituum, qui videri non possunt, nequaquam ex duobus constituit, sed universam simul semelque creavit. Quot enim millia eorum Spirituum ab initio esse sanxit, tot repente simul produxit.*

Ex dictis apparet absurditas sententiæ nonnullorum veterum, qui docuerunt non omnes Angelos à Deo procreatos fuisse, sed alios ab aliis propagatos & genitos. Hanc opinionem securus esse videtur Gregorius Nyss. in libro de opificio hominis, ubi dicit homines in statu innocentie ab hominibus fuisse propagandos sine usu conjugii, sicut abque usu conjugii inter Angelos alii ab aliis propagati fuerunt. *Apertissime, inquit, respondebimus roganti, quomodo sine conjugio esse homo potuisset; si dicamus, hoc in nobis perinde fieri potuisse, atque in Angelis, qui & ipsi expertes sunt conjugii.*

RESPONSIO III.

Angeli non fuerunt à Deo creati ab æterno.

Est de fide, & prob. 1. ex Script. Nam dicitur de Filio Dei Prov. c. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Et Eccl. c. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam.* Et Coloss. c. I. *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creature.* Unde sic argumentor breviter. Si Angeli fuerunt à Deo creati ab æterno, Filius in divinis non fuit à Patre genitus, antequam existeret ulla creatura, ut patet ex terminis. Conf. evidenter repugnat Scripturæ. Ergo, &c.

Prob. 2. ex Conc. Later. IV. c. Firmiter, ubi dicitur: *Firmiter credimus... quod unus solus est verus Deus æternus... creator omnium invisibilium & visibilium... qui sua omnipotentis virtute, simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam.* Quibus verbis apertè definitur, solum Deum ab æterno extitisse, cetera verò omnia entia, tam invisibilia, quales sunt Angeli, quam visibilia, qualia sunt cælum & terra, aliquando cæpisse.

Constat igitur Angelos non fuisse creatos ab æterno; sed quaeritur utrum ante mundum corporeum, an cum ipso mundo corporeo creati fuerint? Ante mundum corporeum creatos fuisse docuerunt Græcis Patribus, Basiliius hom. I. in hexameron, ubi sic ait: *Erat sane status quidam mundi generatione superior, abstractis illis à concretionem materia potentis mundo præstantioribus pro decoro accommodatus, temporis etiam conditione anterior, æternus ac perpes, hoc est, perpetuò duraturus.* Per potentias autem illas à concretionem materia abstractas, seu incorporeas, manifestè intelligit Angelos, quos proinde ante hunc aspectabilem mundum vult esse conditos.

Gregorius Nazian. orat. in nativitatem Christi, ubi sic loquitur: *Quoniam summo illi bono nequaquam satis erat sua ipsius solum contemplatione moveri, sed bonum illud diffundi ac propagari oportebat, ut plura essent qua beneficio afficerentur... primum Angelos & cælestes Spiritus cogitavit... Sic igitur atque ob has causas intellectibilis mundus ab eo creatus est... Posteaquam autem primas creationis partes præclare constitutas vidit, alterum mundum cogitavit materia constantem & aspectabilem, &c.*

Damascenus lib. 2. orthod. fid. c. 3. ubi hæc habet: *Nonnulli, inquit, eos (Angelos) ante alias omnes res conditas procreatos fuisse censent: quemadmodum his*

his verbis testatur Theologus Gregorius, primum angelicas & celestes Virtutes cogitat, ac cogitatio illa opus extitit. . . . Theologi Gregorii sententia calculum meum addo. Decebat enim primum naturam eam, que sub intelligentiam cadit, creari, deinde eam, que sensibus percipitur, atque ita demum hominem ex utraque constantem.

Ex Latinis, Ambrosius in lib. 1. ad hexaemeron cap. 5. Angeli, inquit, Dominationes & potestates, etsi aliquando cœperunt, erant tamen jam quando hic mundus est factus. Hilarius lib. 12. de Trin. n. 37. Quid magnum est, inquit, ut ante terram Deus Dominum Christum genuerit, cum Angelorum origo terre creatione reperiatur antiquior? Hieronymus ad caput 1. Epist. ad Tit. &c.

Angelos cum mundo corporeo creatos fuisse docuerunt & Græcis, Epiphanius hæc. 65. Illud, inquit, evidenter divinus sermo declarat, neque post sidera productos Angelos, neque ante cœlum terramque constitutos. Est enim certa illa & immutabilis sententia, ante cœlum ac terram nihil omnino rerum conditarum extitisse; quoniam in principio creavit Deus cœlum & terram: ut illud sit creandi principium, ante quod creatis ex rebus omnino nulla fuerit.

Theodoretus q. 3. in Genesim: Certum est, inquit, Angelos determinata esse substantia. Quod si verum est istud, sicut profectio est, loco utique opus habebunt. Nam sola divinitas, veluti minime circumscripta, loco non est obnoxia. At si quod circumscriptum est, in loco est, qui sit ut Angelos ante cœlum & terram extare arbitrentur? Nam si non sit in rerum natura quod comprehendat, quomodo esse possit quippiam, quod comprehendatur? Addit autem inferius, eos qui Angelos dicunt conditos esse ante mundum corporeum, contra fidem non errare. Si quis, inquit, Angelorum turbas ante cœlum & terram conditas esse dixerit, non offendet verbum pietatis, &c.

E Latinis, Novatianus lib. de Trin. c. 1. ut vult Petavius lib. 1. de Angelis c. 15. Sed utrum author ille Angelos non cœlo & terra, sed solo firmamento faciat priores, satis obscurum; unde verba illius prætermittimus.

Augustinus serm. 251. de tempore, ubi loquens de Dominico die, sic ait: Apparet autem hunc in Scripturis sanctis esse solemnem. Ipse enim est primus dies sæculi, in ipso formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt Angeli. Et lib. 11. de Civ. c. 9. Ubi, inquit, de mundi constitutione sacre littere loquuntur, non evidenter dicitur, utrum vel quo ordine creati sint Angeli. Sed si prætermissi non sunt, vel cœli nomine, ubi dictum est, In principio Deus fecit cœlum & terram, vel potius lucis huius, de qua loquor, significati sunt. Non autem prætermittas esse hinc existimo, quod scriptum est, requievit Deus in septimo die ab omnibus operibus suis, que fecit, cum liber ipse ita sit exorsus: In principio fecit Deus cœlum & terram; & ante cœlum & terram nihil aliud fecisse videatur. . . . Quis porro audebit opinari post omnia ista, que sex diebus enumerata sunt, Angelos factos? Sed & si quisquam ita desipit, redarguit istam vanitatem illa Scriptura paræ authoritatis, ubi Deus dicit: Quando facta sunt sidera, laudaverunt me voce magna omnes Angeli mei. . . Nil mirum ergo si ad istorum dierum opera Dei pertinent Angeli, ipsi sunt lux illa, que diei nomen accepit. Pertinere autem superius probavit.

Hanc porro sententiam non ut certam, sed ut sibi verisimiliorem defendit S. Doctor: nam eodem libro c. 32. permittit ut defendatur sententia opposita, quæ tenet Angelos ante mundum corporeum factos esse; dummodo eos à Deo creatos fuisse, & æternum esse duraturos, nullatenus ambigatur. Ne quis autem contendat, inquit, & dicat non sanctos Angelos esse significatos in eo, quod scriptum est, Fiat lux, & facta est lux; sed quamlibet lucem tunc primum factam esse corpoream aut opinetur, ut doceat: Angelos autem prius esse factos; non tantum autem firmamentum, quod inter aquas & aquas factum, appellatum est cœlum, sed ante illud quod dictum est, In principio fecit

Deus cœlum & terram; atque illud quod dictum est, In principio, non ita dictum tanquam primum hoc factum sit, cum ante fecerit Angelos, sed quia omnia in sapientia fecit, quod est verbum ejus, & ipsum Scriptura principium nominavit. . . . non è contrario referam contentionem. . . . ut volit unusquisque accipiat, quod ita profundum est, ut ad excitationem legentium à fidei regulâ non aberrantes plures possit generare sententias: dum tamen Angelos sanctos in sublimibus cœli sedibus non quidem Deo coæternos, sed tamen de sua sempiterna & vera felicitate securos & certos esse, nemo ambigat.

Genadius Massiliensis in lib. de Eccl. dog. c. 10. In principio, inquit, creavit Deus cœlum & terram & aquam ex nihilo. Et cum adhuc tenebræ ipsam terram occultarent, & aqua terram absconderet, facti sunt Angeli, & omnes celestes virtutes, ut non esset otiosa Dei bonitas, &c.

Gregorius Magnus lib. Mor. 28. c. 7. Quia prima in tempore, inquit, condita natura rationabilium Spirituum creditur, non immerito matutina astra Angeli vocantur. At si Angeli conditi sunt in tempore, non ante cœlum & terram conditi sunt; cum ante cœlum & terram non fuerit tempus.

Beda in hexaemeron: Non ergo, inquit, superius illud cœlum, quod mortalium amicum est innaccessibile conspectibus, inane creatum est & vacuum. . . . quia nimirum suis incolis mox creatum, hoc est, beatissimis Angelorum agminibus impletum est, quos in principio cum cœlo & terra conditos esse, ac mox conditionem suam simul & totius creature primordialis ad laudem creatoris retulisse testatur ipse conditor, qui loquens ad sanctum famulum suum Job dicit: Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? Et paulo post: Cum me laudarent simul astra matutina, &c.

Hugo Victor. lib. 1. de Sacramentis fidei, par. 5. c. 4. Hoc interim commodius, inquit, & veritati vicinius profitemur, quod simul in tempore uno & in principio temporis, quando tempora ipsa cœperunt, facta est sive creata pariter rerum omnium visibilium materia, & invisibilium in creatura angelica & spirituali natura; nec fuisse in tempore, nec cœpisse alteram sine altera, nec prius unam, quam alteram.

His addimus Magistrum Sent. lib. 2. dist. 2. & S. Thomam hic q. 61. art. 3. ubi quod Angeli simul cum creatura corporea sunt creati, defendi ut probabilior sententiam. Et in O. sic argumentatur: Angeli sunt quadam pars universi: non enim constitunt per se unum universum, sed iam ipsi quàm creatura corporea in constitutione unius universi conveniunt. . . . Nulla autem pars perfecta est à suo toto separata. Non est igitur probabile ut Deus, cujus perfecta sunt opera, creaturam angelicam seorsum ante alias creaturas creaverit: quamvis contrarium non sit reputandum erroneum, &c.

Hæc ratio non convincit. Aliam sumit in Sed contra ex Gen. c. 1. ubi dicitur: In principio Deus creavit cœlum & terram. Ex his autem verbis sic fit argumentum. Si Angeli ante mundum corporeum creati fuerunt, verum non est, quod Deus creaverit cœlum & terram in principio, hoc est, cum antea nihil prius creavisset. Consequens admitti non potest. Ergo, &c. Prob. sequela maj. autoritate S. Epiphani & S. Augustini. Hanc enim textus laudati interpretationem ut certam & indubitam tradit Epiphanius verbis supra relatis; ut probabilior verò Augustinus lib. 11. de Civ. c. 6. ubi sic loquitur: Porro si littera sacra maximeque veraces ita dicunt, in principio fecisse Deum cœlum & terram, ut nihil antea fecisse intelligatur, quia hoc potius in principio fecisse diceretur, si quid fecisset ante cætera cuncta que fecit; proculdubio, &c.

Sed nec hoc argumentum planè convincit, quia textus Scripturæ duplicem aliam interpretationem, licet minus probabilem, admittere potest, ut docet S. Thomas art. laudato ad 3. ubi dicit illud, In principio, exponi posse vel in principio temporis, hoc est, antequam nihil fieret in genere corporalium creaturarum,

rum, vel in Filio, seu per Filium; quam expositionem non improbat S. Augustinus, sed eam est contra confirmat lib. 11. de Civ. c. 32.

His rationibus tertia additur ex Conc. Later. IV, c. Firmiter, ubi de Deo dicitur: *Qui sua omnipotentia virtute, simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corpoream, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam*. Ergo Deus nec ante, nec post mundum corporalem, sed una cum eo condidit Angelos ab initio temporis, & cum primum coepit aliquid extra se producere in quovis creaturarum genere. Simile argumentum sumitur ex verbis Ecclesiastici c. 18. ubi de Deo dicitur: *Qui vivit in aeternum, creavit omnia simul*.

Respondent nonnulli à Scriptura & Synodo eo simul sumi non pro similitudine durationis, sed pro communitate & paritate in dependentia à Deo ut Creatore. Quod, inquit, ex Scriptura manifestum est: Deus enim non uno & eodem momento, sed sex diebus fecit omnia. Sensus igitur Ecclesiastici est: Qui vivit in aeternum, creavit omnia pariter; & omnia, quae sunt, ex aequo dependent à Deo ut creatore & conservatore. Eundem autem esse Synodi sensum, non nisi gratis negabitur.

Sed contra est, quia praetermisso textu Ecclesiastici, dispar est ratio pro Lateranensi Synodo. Nam cum dicit, simul ab initio temporis angelicam & mundanam creaturam, ac deinde humanam à Deo conditam esse, videtur opponere particulam simul particulae deinde, cui aequivaleret particulae postea. Praeterea omnino videtur tempus sumere in propria significatione: tempus autem proprie significat durationem, vel si vis, mensuram durationis rerum corporaliū. Ergo omnino videtur hic esse Lateranensis Synodi sensus: Deus angelicam & mundanam creaturam uno & eodem illo puncto, quo coepit esse tempus, seu mensura durationis rerum corporearum, ac postea humanam naturam condidit. Sit igitur

RESPONSIO IV.

Angeli cum mundo corporeo, non ante, vel post à Deo creati sunt.

Hanc responsionem, ut patet ex dictis, sufficienter probat auctoritas Scripturae, Synodi Lateranensis, & Patrum pro eo allegatorum, quos sequuntur Magister, S. Thomas, & Scholastici communiter, quorum aliqui eam ut pertinentem ad fidem, & ab Ecclesia definitam, alii ut certam, nec sine temeritatis notam negabilem post Lateranensem Synodum, alii denique saltem ut probabiliorē defendunt.

RESPONSIO V.

Quo in loco creati fuerint Angeli, non satis constat.

Prob. Nam circa hoc nihil habemus expressè revelatum, aut ab Ecclesia definitum, aut communi Patrum consensu sancitum, & variae sunt Scholasticorum sententiae. Angelos in caelo empyreo, quod supremum est, conditos fuisse, docet S. Thomas hic q. 61. ar. 4. in O. & ratio ejus est, quia conveniens fuit quod Angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti naturae corporeae praesidentes. Sed hoc non convincit. Conditos fuisse extra caelum empyreum, docent alii, propter testimonium illud Isajae c. 14. *In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum*. Sed dici potest Prophetam tropicè exprimere Luciferi superbiā. Respondet S. Thomas Prophetam loqui non de caelo aliquo corporeo, sed de caelo sanctae Trinitatis.

RESPONSIO VI.

Numerus Angelorum maximus est, sed quantus sit est omnino incertum.

Prob. 1. pars ex Danielis c. 7. ubi de Angelis dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*.

Prob. 2. pars. Quia hoc sciri non potest nisi per revelationem. At nulla ejusmodi extat revelatio. Ergo, &c.

ARTICULUS VII.

Utrum specie, an numero tantum, inter se differant Angeli.

Angelos solo numero inter se differre, docuere Patres non pauci. Basilii lib. 3. contra Eunomium, ubi sic ait: *Angeli omnes, ut appellationis unus, sic ejusdem etiam sunt natura inter se*. Gregorius Nyss. orat. 6. contra eundem Eunomium in fine, ubi loquens de Angelis hæc habet: *Qui dicit naturarum differentias in illis à Paulo collectis nominibus (cum ait: Principatus, & Throni, & Dominationes, &c. Coloss. 1.) significari, seipsum seducit... quia aperte nominum significantia demonstrat, quod Apostolus per hæc nomina quarundam dignitatum differentias in intellectualibus virtutibus novit, non essentialium proprietates ostendit*. Gregorius Naziaz. in carmine de virginitate: *Natura, inquit, est omnibus (Angelis) una*. Cyrillus Alex. dialogo 1. de Trinitate, ubi ad hanc interrogationem, *An non similis est secundum naturam Angelus Angelo, & homo alteri homini?* respondet: *Ita plane*. Alibi tamen videtur contrarium asserere. Maximus Martyr in dialogo 1. de Trinitate, qui extat inter Athanasii opera: *Coessentialis, inquit, est, quod eandem essentia rationem recepit, ut homo ab homine nihil differt, quatenus homo est, & Angelus ab Angelo, quatenus Angelus est, & Deus à Deo nihil differt, quatenus Deus est, &c.* Sit tamen

RESPONSO.

Utrum Angeli solo numero, an etiam specie differant, satis compertum non est.

Prob. 1. Ex S. Augustino, qui ingenue fateretur hoc se ignorare, lib. contra Origenistas. Ejus verba notatu digna sunt. *Clamat divina Scriptura, inquit: Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ tibi præcepit Dominus, illa cogita semper: ut magis in istis temeraria presumptio, quam cauta ignoratio culpanda videatur*. Certe ait Apostolus: *Sive Sedes, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: esse itaque Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates in caelestibus apparatibus, firmissimè credo, & differre inter se aliquid indubitata fide teneo. Sed quo me contemnas, quem magnum putas esse Doctorem, quamam ista sint, & quid inter se differant, nescio*.

2. Ex S. Damasceno lib. 2. orth. fid. c. 3. ubi sic loquitur: *Ac de essentia quidem, aequalesne inter se, an dispares sint (Angeli) haud quanquam compertum habemus: solus ille scit, qui eos creavit Deus, quique omnia perspecta & explorata habet*.

3. Ratione: quia Deus potuit Angelos numero tantum, potuit etiam specie differentes creare. Utrum autem fecerit, neque ex Scriptura, neque ex Traditione, neque naturali discursu satis compertiri potest.

ARTICULUS VIII.

De loco, motu locali, & duratione Angelorum.

RESPONSIO I.

Angeli sunt in loco.

Prob. Illud est in loco, quod est alicubi. Atqui Angeli sunt alicubi. Ergo, &c. Prob. min. Nam vel sunt alicubi, vel sunt ubique. Non secundum: nam solus Deus ubique esse potest, quia solus immensus est. Ergo primum. Amplius. Illud est in loco, quod ita occupat spatium aliquod finitum, ut extra illud nec sit, nec esse possit naturaliter. Atqui Angelus quilibet sic occupat spatium aliquod finitum, ut extra illud nec sit, nec possit esse naturaliter: quilibet enim Angelus finitam & limitatam habet extensionem virtuales, quia soli Deo competit extensio virtualis illimitata. Ergo, &c. Dixi virtuales, quia cum Angeli sint incorporei, non habent extensionem formalem: & si corporei essent, adedque extensio-